

Indsamlingsstrategi for marine fund

Artiklen beskriver primært indsamlingsstrategien for marinarkæologi ved Moesgård Museum, men med eksempler fra andre museer med marint ansvarsområde. Den store udfordring ved det marinarkæologiske genstandsmateriale er mængden af velbevaret organisk materiale, som både pladsmæssigt og konserveringsmæssigt kan være en stor økonomisk post for museerne. Artiklen berører emner som "kassationspolitik", "in situ bevaring" og "gendeponering"

I Danmark varetages marinarkæologien af fem museer, hvert med et regionalt marinarkæologisk ansvarsområde (Arkæologi Sydfyn, Nordjyllands Kystmuseum, Strandingsmuseet, Moesgård Museum og Nationalmuseet ved Vikingskibsmuseet). De marine museers ansvarsperiode dækker perioden fra ældre stenalder til, i skrivende stund, året 1912, da alle genstande på havbunden over 100 år er beskyttet ved museumslovens § 29 g.

Med det marinarkæologiske ansvar medfølger også ansvaret for indsamlingen af marint fundne genstande og den efterfølgende konservering og magasinering.

Udfordring, med hensyn til indsamlingsstrategier inden for marinarkæologien, er den store mængde af velbevaret organisk materiale, dels fra submarine

bopladser dels fra vrage og faste anlæg i sø og – havbund. Disse organiske materialer er både omkostningsfulde at konservere og efterfølgende omkostningsfulde at magasinere, da genstandene ofte må opbevares i klimastyrede anlæg. Det er derfor nødvendigt med en velovervejet strategi i forbindelse med marinarkæologiske undersøgelser.

Indsamlingsstrategierne indenfor marinearkæologien indbefatter som ved landarkæologien "kassationspolitik", hvor man under undersøgelsen eller efter registrering kasserer genstand, "in situ bevaring" hvor genstande eller objekter på stedet bliver sikret for eftertiden samt "gendeponering" af indsamlede genstande, hvor genstandene efter registrering bliver deponeret – i forbindelse med marinarkæologi – i et vandholdigt miljø.

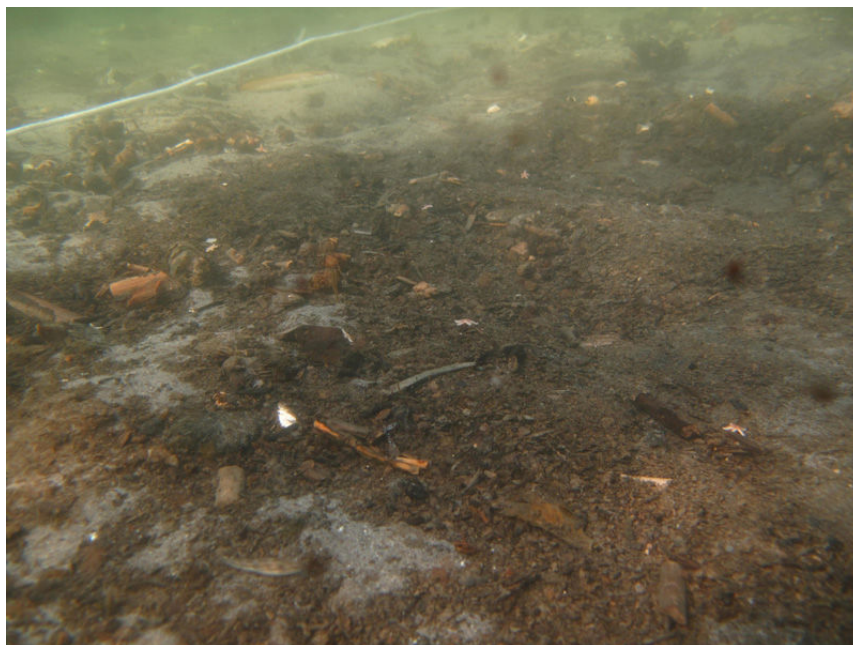

Fig.1. Eksempel på stenalderudgravning med trægenstande (Foto Moesgård Museum)

Bopladser

En kilde til store mængder af organiske genstande er vores submarine bopladser (fig. 1.). I de tilfælde, hvor gytjelag er bevaret, er organiske materialer som knogle, tak og træ oftest meget velbevarede, og derfor må der ved udgravningerne føres en stram indsamlingsstrategi baseret på den aktuelle forskningsstrategi; velvidende at man derved kan komme i en situation, hvor man giver køb på potentielt senere problemformuleringer. Et eksempel er Moesgård Museum, Horsens Museum og Aarhus Universitets aktuelle undersøgelser af den submarine boplads Hjarnø Sund i Horsens Fjord. Her har strategien fra starten været, at

Vrag

Det anslås, at der findes ca. 20.000 skibsvrag i de danske farvande, og det er i sagens natur umuligt at indsamle og konservere alle. Derfor må man ved undersøgelser af vrag vurdere deres videnskabelige og udstillingsmæssige potentiale og på baggrund heraf afgøre deres videre skæbne, denne afgørelse, hviler alene på det enkelte museum. Flere vrag i danske farvande er efter undersøgelse bevaret "in situ". Dette gælder blandt andet "Stinesmindevraget" i Mariager Fjord, der efter endt undersøgelse blev dækket af et tykt net for at holde træet sammen og for at afholde sportsdykkere fra at fjerne skibsdele. Det viste sig

Fig.2. Opmåling af vrag på stranden ved Ebeltoft (Foto Moesgård Museum)

al humant bearbejdet flint indsamles. Af organiske materialer indsamles og konserveres alt materiale af knogle og tak, hvorimod genstande af træ kun indsamles og konserveres, hvis der er tale om regulære redskaber. Dog indsamles og konserveres et udvalg af træ med subtile bearbejdningsspor, eksempelvis tilspidsede stager. Resten beskrives og fotodokumenteres og bliver herefter kasseret.

senere, at nettet jævnligt blev sprættet op, og i 2004 blev vraget i stedet tildækket med sand. Også på middelaldervraget ved Kyholm ved Samsø er der valgt "in situ-bevaring, her med net og sandsække.

Et eksempel på gendeposering af vragdele er Kolding koggen, som efter registrering er blevet gendeposeret for at kunne konserveres og udstilles ved en senere

lejlighed. Ved denne metode opnås det at undgå den økonomisk tunge konserveringsdel og efterfølgende opbevaring i klimastyrede anlæg.

Mange vrage må dog lide den kranke skæbne at blive spist af pæleorme. Dette gælder blandt andet et 1700-tals vrage ved Gåsehage. Efter endt registrering får vraget lov til at erodere, dog med jævnlige besøg af arkæologer, der ved indstiksmålinger i træet følger træets nedbrydning. Herved kan hastigheden af træets nedbrydning vurderes, og resultaterne kan bruges ved fremtidige vurderinger af indsatsen over for nye vragefund. Et andet eksempel er et 1700-tals vrage ved Ebeltoft, som blev fundet på stranden. Efter opmåling og registrering blev vraget overladt til naturens luner (fig.2).

Ved indkomne enkelt fund af vragedele fra private har Moesgård Museum valgt at fotoregrere og tegne vragedele. Enkelte udstillingsegnete stykker eller stykker med konstruktionsmæssige spændende detaljer bliver enten konserveret eller deponeret i et kar på museet, resten bliver efter registreringen kasseret.

Som ved landarkæologien findes der inden for marinarkæologien ikke en formuleret fælles indsamlingsstrategi mellem museerne, og det er derfor op til det enkelte museum at udforme deres egen indsamlingsstrategi. Man kan diskutere det hensigtsmæssige i at udarbejde en fælles indsamlingsstrategi. For taler en ensartethed i indsamlingsprocedure og et ensartet komparativt materiale, imod taler at denne ensartethed kan være på bekostning af den "mere specielle" samling og den mere enkeltstående tematiske forskning og udstilling.

Arkæologer står ofte i en situation, hvor der skal besluttes om en genstand skal bevares eller ej. Faglige netværk kan i den forbindelse være vigtige at søge råd hos. MariNet er et sådant netværk inden for dansk marinarkæologi. Netværket har medlemmer med et bredt interessefelt og periodespecifikke kvalifikationer fra både museer og universiteter og kan derfor være en vigtig sparringspartner når et fund eller en genstands videnskabelige potentiale og dermed strategien for bevaring, kassation eller redeponering skal udformes.